

แนวคิดเรื่องกลุ่มสัมพันธ์

การศึกษาเรื่องกลุ่มสัมพันธ์นี้นักทฤษฎีหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อการวิเคราะห์และทำความเข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มทฤษฎีมีประโยชน์เป็นอย่างมากต่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มในแง่ที่ว่า ทฤษฎีจะช่วยจัดเนื้อหาและข้อพิสูจน์สังเกตได้ (Empirical Data) ให้เป็นระบบระเบียบ สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับกลุ่มได้ ทั้งยังช่วยชี้บอกแนวทางในการศึกษาวิจัยในอนาคตได้อีกด้วย ในที่นี้จะขอกล่าวถึงทฤษฎีที่มีความสำคัญบางทฤษฎี ซึ่งจะเป็นแนวคิดในการศึกษาและเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้

1. ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม (Group Syntality Theory)

ผู้ตั้งทฤษฎีนี้ คือ แคทเทล (Cattell. 1948 : 22) โดยอาศัยพื้นฐานความเชื่อที่ว่า กลุ่มแต่ละกลุ่มที่เกิดขึ้นมานั้นมีคุณลักษณะที่แน่นอน สามารถวัดได้ และสามารถจำแนกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่จัดได้ว่าเป็น "บุคลิกภาพของกลุ่ม" (The personality of Group) ดังนั้นในการศึกษาเรื่องกลุ่มในทฤษฎีนี้ จึงเน้นที่รายละเอียดในเรื่องลักษณะของกลุ่มมากกว่าที่จะทำนายว่า พฤติกรรม

ของกลุ่มเป็นอย่างไร วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล (2522 : 54) ได้อธิบายความหมายของคำว่า "Syntality" ที่แคทเทลนำมาใช้ไว้ว่า มีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า บุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งก็คือ ลักษณะอันเป็นส่วนรวมทั้งหมด (Togetherness) รวมทั้งพลัง อารมณ์ และความสามารถของกลุ่มด้วย หรืออาจเรียกได้ว่าคุณลักษณะต่างๆ ที่ทำให้กลุ่มเป็นกลุ่ม คุณลักษณะนี้เมื่อแสดงออกมาแล้วสามารถวัดได้ และ "Syntality" นี้ เปลี่ยนแปลงได้ไม่คงที่แน่นอน

1.1 ส่วนแรกเกี่ยวกับมิติต่างๆ ของกลุ่ม (Dimensions of Group) ในส่วนนี้ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ลักษณะ คือ

1.1.1 ลักษณะของประชากรหรือสมาชิกของกลุ่ม (Population Traits) หมายถึง ลักษณะต่างๆ ของแต่ละบุคคลที่มารวมกันเข้าเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล เช่น ระดับเชาวน์ปัญญา ทักษะคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น เป็นต้น

1.1.2 ลักษณะของบุคลิกภาพของกลุ่ม (Syntality Traits) หมายถึง พลังหรือผลที่กลุ่มสามารถบันดาลให้เกิดขึ้น ซึ่งพลังนั้นอาจจะสำแดงต่อกลุ่มอื่น ๆ หรือต่อสิ่งที่อยู่รอบข้างกลุ่มก็ได้ บุคลิกภาพของกลุ่มเป็นอย่างไร อาจจะรู้ได้จากพฤติกรรมที่กลุ่มแสดงออกไป และอาจคลุมไปถึงวิธีการตัดสินใจของกลุ่มอีกด้วย

1.1.3 ลักษณะโครงสร้างภายใน (Characteristics of Internal Structure) หมายถึง สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม เช่น บทบาทของสมาชิกแต่ละคน ตำแหน่งหน้าที่ที่สมาชิกแต่ละคนมีอยู่ กลุ่มย่อยในกลุ่มใหญ่ และข่ายการสื่อสารภายในกลุ่ม เป็นต้น

1.2 ส่วนที่สอง เกี่ยวกับพลวัตของบุคลิกภาพของกลุ่ม หรือการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพกลุ่ม (Dynamics of Syntality) ในส่วนนี้แคทเทลได้อธิบายถึง "พลังทั้งหมดของสมาชิกแต่ละคนที่ให้แก่กลุ่ม" (Synergy) ว่า การที่สมาชิกแต่ละคนเข้าร่วมกลุ่ม ก็เพื่อต้องการจะตอบสนองความต้องการทางจิตวิทยาบางอย่าง ดังนั้นบุคคลจึงจำต้องอุทิศพลังงานจำนวนหนึ่งเพื่องานของกลุ่ม แต่ละคนอาจจะอุทิศพลังงานให้แก่กลุ่มมากน้อยไม่เท่ากันก็ได้ โดยปกติแล้วงานหรือกิจกรรมของกลุ่มอาจจะจำแนกออกได้เป็น 2 ชนิด คือ ชนิดแรกเป็นงานที่มุ่งรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และชนิดที่สองเป็นงานที่มุ่งเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มประสบความสำเร็จ เมื่อเป็นเช่นนั้นพลังงานของกลุ่มบางส่วนจะถูกใช้ไป เพื่อสร้างความสมานสามัคคี และแก้ไขความแตกร้างของสมาชิกในกลุ่ม พลังงานอีกส่วนหนึ่งจะถูกใช้ไป เพื่อทำงานหรือปฏิบัติการของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ในการวิเคราะห์ลักษณะพลวัตของบุคลิกภาพรวมของกลุ่ม แคทเทล ได้เสนอหลักหรือกฎขึ้น 7 ข้อด้วยกัน ซึ่งที่จริงแล้วกฎเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะต่างๆ ของ "Synergy" นั้นเอง กฎ 7 ข้อดังกล่าวสามารถสรุปได้ ดังนี้

กฎข้อที่ 1 กลุ่มตั้งขึ้นมาเพื่อจะตอบสนองความต้องการของและบุคคล และกลุ่มจะยุติลงเมื่อไม่สามารถจะทำหน้าที่นั้นได้อีกต่อไป

กฎข้อที่ 2 พลังงานทั้งหมดของกลุ่มเป็นผลมาจากทัศนคติของสมาชิกทั้งหมดที่มีต่อกลุ่ม พลังของกลุ่มจะมีมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น จำนวนสมาชิก ความพึงพอใจจากสมาชิกในกลุ่ม เป็นต้น

กฎข้อที่ 3 พลังงานที่มุ่งเพื่อปฏิบัติการให้แก่กลุ่มนั้น อาจจะถูกนำไปใช้เพื่อทำงานอื่น หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่อยู่นอกกลุ่มก็ได้

กฎข้อที่ 4 สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนอาจจะใช้กลุ่มเพื่อบรรลุเป้าหมายส่วนตัวก็ได้ นั่นคืองานของกลุ่มอาจจะมีความสำคัญเป็นอันดับรองลงมา จากงานหรือเป้าหมายส่วนบุคคล

กฎข้อที่ 5 ลักษณะทางพฤติกรรมในกลุ่ม เช่น การมีความจงรักภักดีต่อกลุ่ม การอุปถัมภ์ค้ำจุนกลุ่ม ตลอดจนการโอนอ่อนผ่อนตามกลุ่ม เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ตามกฎแห่งผลที่พอใจ (Law of Effect) กล่าวคือ บุคคลจะแสดงพฤติกรรมที่แสดงแล้วอีก ถ้าได้รับผลตอบแทนที่เขาพอใจ

กฎข้อที่ 6 การเป็นสมาชิกของกลุ่มอาจจะซ้ำซ้อนกันได้ แต่พลังงานทั้งหมดในกลุ่มที่ซ้ำซ้อนกันจะยังคงอยู่ในระดับคงที่ トラบิตที่พลังงานของแต่ละบุคคลที่ใช้ไปกับเป้าหมายอื่น อันมิใช่เป้าหมายของกลุ่มยังคงที่เหมือนเดิม และกิจกรรมของกลุ่มที่ซ้ำซ้อนกันนั้นมิได้แตกต่างกันนัก เช่น บุคคลที่สนใจในกิจกรรมการเล่นโบว์ลิ่ง สามารถที่จะเข้าไปเป็นกรรมการของสมาคมส่งเสริมการเล่นโบว์ลิ่งได้อีก โดยที่มิได้ให้พลังงานที่ให้แก่กิจกรรมการเล่นโบว์ลิ่งต้องสูญเสียแต่ประการใด เพราะกิจกรรมทั้งสองมีลักษณะคล้ายคลึงและส่งเสริมซึ่งกันและกันด้วยซ้ำไป

กฎข้อที่ 7 ลักษณะทางบุคลิกภาพของสมาชิกแต่ละคนของกลุ่ม กับลักษณะทางบุคลิกภาพโดยส่วนรวมของกลุ่ม จะมีส่วนคล้ายคลึงกันมาก เช่น กลุ่มอนุรักษ์นิยม สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนมีลักษณะไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ไม่มีความยืดหยุ่นบุคลิกภาพโดยส่วนรวมของกลุ่มอนุรักษ์นิยม ก็ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงและไม่มีความยืดหยุ่นด้วย

2. ทฤษฎีว่าด้วยความสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (A Theory of Group Achievement)

ผู้ก่อตั้งทฤษฎีนี้ คือ สตีจอกดิลล์ (Stogdill อ้างอิงจาก สถิต นิยมญาติ. 2524 : 114) โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะกล่าวถึงเรื่องผลผลิตหรือความสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม ทฤษฎีนี้จึงมิได้อธิบายพฤติกรรมของกลุ่มทุกแง่ทุกมุมแต่ประการใด

โครงสร้างของทฤษฎี ประกอบด้วย ตัวแปร 3 ชุด หรือ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

2.1 ตัวแปรที่เรียกว่า สิ่งที่สมาชิกป้อนใส่เข้าไป (Member Inputs) หรือการแสดงออกของสมาชิกภายในกลุ่ม หมายถึง การกระทำและการแสดงออกของสมาชิกในกลุ่มเป็นส่วนสำคัญ โดยเฉพาะการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก จะแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ของกลุ่มที่จะมีผลต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ต่อเนื่องกันไป สถานการณ์นี้ส่งผลไปถึงสมาชิกทุกคนที่จะช่วยให้เขาคิดว่า เขาควรร่วมกลุ่มต่อไป หรือถอนตัวออกจากกลุ่ม โดยที่ไม่ทำให้กลุ่มกระทบกระเทือนหรือยังคงรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มไว้ได้ ซึ่งเป็นลักษณะที่เรียกว่า "Member Inputs" ประกอบด้วย ลักษณะต่าง ๆ 3 ประการ ดังนี้